

1 Teoria grup

1.1 Grupy, pierścienie, ciała

Działanie na zbiorze X :

$$\Phi : X \times X \rightarrow X,$$

zwykle zapisywane jako xy , $x \cdot y$, $x + y$.

Element neutralny – takie e , że dla każdego $x \in X$ $ex = xe = x$. Działanie ma co najwyżej jeden element neutralny.

Element odwrotny do x to takie y , że $xy = yx = e$. Jeśli działanie jest łączne, to ma co najwyżej jeden element odwrotny do danego x .

Homomorfizm algebry $\mathcal{X} = (X, \{\cdot\})$ na algebrę $\mathcal{Y} = (Y, \{\circ\})$ nazywamy przekształcenie $f : X \rightarrow Y$ spełniające dla każdego $a, b \in X$

$$f(a \cdot b) = f(a) \circ f(b).$$

- **monomorfizm** – f jest 1-1
- **epimorfizm** – f jest "na"
- **izomorfizm** – f jest 1-1 i "na"
- **endomorfizm** – kiedy $\mathcal{Y} = \mathcal{X}$
- **automorfizm** – endomorfizm będący izomorfizmem

Polgrupa to niepusty zbiór z działaniem łącznym.

GRUPA to niepusty zbiór z łącznym działaniem i elementem neutralnym (zwanym **jednością grupy**) oraz elementami odwrotnymi dla każdego elementu.

↪ **grupa abelowa** (przemienna) – grupa z działaniem przemennym

Zbiór G z działaniem \cdot jest grupą, jeśli:

1. $(\forall a, b, c \in G) (ab)c = a(bc)$
2. $(\exists e \in G)(\forall a \in G) ea = ae = e$
3. $(\forall a \in G)(\exists b \in G) ab = ba = e$
- *4. $(\forall a, b \in G) ab = ba$ w grupie *abelowej*

PIERŚCIEN to niepusty zbiór X z dwoma działaniami $(\cdot, +, \text{mnożenie i dodawanie})$ taki, że:

1. zbiór X z $+$ jest grupą abelową
2. \cdot jest łączne
3. $(\forall x, y, z \in X) x \cdot (y + z) = x \cdot y + x \cdot z \wedge (x + y) \cdot z = x \cdot z + y \cdot z$

Kolejne dzikie nazwy \star :

• **pierścien przemienny** – jeśli mnożenia jest przemienne

• **pierścien z jednością** – dla mnożenia istnieje element neutralny

CIAŁO to pierścien przemienny, który dla każdego elementu $\neq 0$ ma element odwrotny

1.2 Własności

Niech G będzie grupą, a e jej elementem neutralnym. Wówczas:

$$\Leftrightarrow a, b \in G \Rightarrow (ab)^{-1} = b^{-1}a^{-1}$$

$$\Leftrightarrow a \in G \text{ i } n=1, \dots, n \ a^{-n} = (a^n)^{-1} = (a^{-1})^n$$

$$\Leftrightarrow \text{dla } m, n \in \mathbb{Z} \text{ i } a \in G \text{ mamy } a^{mn} = (a^m)^n$$

$$\Leftrightarrow \text{dla } G \text{ grupy abelowej i } n \in \mathbb{Z} \ (ab)^n = a^n b^n$$

* trzeba udowodnić, ale mi się nie chce

$H \subseteq G$ jest **podgrupą** G , jeśli jest grupą ze względu na te same działania, czyli wystarczy, że

$$(\forall a, b \in H) ab^{-1} \in H.$$

Jeśli $a \in G$ i istnieją $n \in \mathbb{N}$, $n \geq 1$, takie, że $a^n = e$, to mówimy że n jest **rzędem elementu** a ($n = o(a)$). Jeśli takie n nie istnieje, to a ma **rzad nieskończony** ($o(a) = \infty$).

↪ **grupa torsyjna** – wszystkie elementy mają rząd skończony

↪ **grupa beztorsyjna** – wszystkie elementy mają rząd nieskończony

Jeśli $o(a) = n$ oraz $a^N = e$ to $n|N$, fajny dowódzik, ale leniem jestem

Grupa cykliczna to grupa złożona z wszystkich potęg danego elementu a , natomiast a jest nazywane **generatorem** tej grupy

1.3 Permutacje :>

n-ta grupa symetryczna $[S_n]$ – grupa wszystkich permutacji zbioru $X_n = \{1, \dots, n\}$. $|S_n| = n!$

Jesli $P \in S_n$ i dla $i = 1, \dots, n$ $P(i) = a_i$, to piszemy

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & \dots & n \\ a_1 & a_2 & \dots & a_n \end{pmatrix}$$

Mnozenie permutacji:

$$\begin{pmatrix} a_1 & a_2 & \dots & a_n \\ b_1 & b_2 & \dots & b_n \end{pmatrix} \begin{pmatrix} c_1 & c_2 & \dots & c_n \\ a_1 & a_2 & \dots & a_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} c_1 & c_2 & \dots & c_n \\ b_1 & b_2 & \dots & b_n \end{pmatrix}$$

Zbiór elementów niezmienniczych (fixpunktów) permutacji P to zbiór $F(P) = \{k \in X_n : P(k) = k\}$. Jego dopełnienie oznaczamy $M(P) = S_n \setminus F(P)$.

Cykl k-elementowy C to permutacja taka, że $C(a_1) = a_2, C(a_2) = a_3, \dots, C(a_n) = a_1$. Cykl 2-elementowy to **transpozycja**. Cykle zapisujemy

$$(a_1, a_2, \dots, a_n)$$

Każda permutacja jest iloczynem transpozycji.

Permutacje parzyste – iloczyn

$$\prod_{i < j} (a_j - a_i)$$

jest dodatni (górny rząd to kolejne liczby naturalne, dolny to wyrazy). Pozostałe permutacje są **nieparzyste**.

Znak permutacji jest $+1$ gdy permutacja jest parzysta i -1 wpp. Alternatywnie można zapisać (górny rząd to b_k , a dolny to c_k)

$$\text{sgn } P = \prod_{i < j} \frac{b_j - b_i}{c_j - c_i}$$

Dla dwóch dowolnych permutacji P_1, P_2 mamy

$$\text{sgn } P_1 P_2 = \text{sgn } P_1 \cdot \text{sgn } P_2$$

$$\text{sgn } P_1^{-1} = \text{sgn } P_1.$$

n-ta grupa alternująca $[A_n]$ – podgrupa S_n złożona ze wszystkich parzystych permutacji.

1.4 Grupy ilorazowe B)

Prawostronna warstwa grupy G względem jej podgrupy H wyznaczona przez $g \in G$ to zbiór

$$gH = \{gh : h \in H\},$$

natomiast **lewostronna warstwa** to zbiór

$$Hg = \{hg : h \in H\}.$$

Dla grup abelowych są one równe.

Dwa elementy $g_1, g_2 \in G$ wyznaczają tę samą warstwę prawostronną względem H , gdy $g_1^{-1}g_2 \in H$, a tę samą warstwę lewostronną, gdy $g_1g_2^{-1} \in H$.

Rząd grupy skończonej G to ilość jej elementów.

Indeks $[G : H]$ podgrupy H w grupie G to ilość warstw w grupie G względem H . Dla skończonych grup mamy:

$$\Leftrightarrow g \in G \text{ o}(g) \mid |G|,$$

\Leftrightarrow rząd i indeks każdej podgrupy są dzielnikami rzędu grupy,

\Leftrightarrow jeśli rząd jest liczbą pierwszą, to grupa jest cykliczna

Twierdzenie Lagrange’a – dla skończonych $G > H$:

$$|G| = [G : H] \cdot |H|.$$

Podgrupa H jest **dzielnikiem normalnym** grupy G $[H \triangleleft G]$ jeśli $(\forall g \in G) gH = Hg$. Wystarczy, że $(\forall g \in G)(\forall h \in H) ghg^{-1} \in H$.

Niech $f : G_1 \rightarrow G_2$ będzie **homomorfizmem**, a e_1, e_2 będą elementami neutralnymi grup odpowiednio G_1, G_2 . Wtedy $f(e_1) = e_2$ oraz $f(g)^{-1} = f(g^{-1})$.

Obraz homomorfizmu $f : G_1 \rightarrow G_2$ jest **podgrupą grupy** G_2 $[\text{Im } f \triangleleft G_2]$, natomiast jądro f jest **dzielnikiem normalnym** G_1 $[\text{Ker } f \triangleleft G_1]$.

Grupa ilorazowa to zbiór wszystkich warstw H/G , gdzie $H \triangleleft G$, z działaniem

$$(g_1H)(g_2H) = (g_1g_2)H.$$

Odwzorowanie

$$\phi : G \rightarrow H$$

$$\phi(g) = gH$$

jest **epimorfizmem**.